

©UNICEF Thailand/2007/Mark Thomas

การดำเนินการเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ให้ความสำคัญกับเด็ก

การเสริมสร้างขีดความสามารถในการปรับตัวของเด็กในประเทศไทยต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

สรุปย่อ

ไม่ว่าจะเป็นมลพิษทางอากาศ น้ำท่วม ไฟป่า หรือคลื่นความร้อนที่รุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ภัยคุกคามเหล่านี้เกิดจากความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่กำลังส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงและกว้างขวางต่อสภาพความเป็นอยู่ สุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ และการศึกษาของเด็กทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย

รายงาน การประเมินผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมต่อเด็กในประเทศไทย (Impact Assessment of Climate Change and Environmental Degradation on Children in Thailand) พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ของไทยคือพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูงสุดต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยเฉพาะสำหรับเด็ก และการเสริมสร้างขีดความสามารถในการปรับตัวของครัวเรือนที่มีเด็กมีความสำคัญต่อการบรรเทาความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในพื้นที่ดังกล่าว

อย่างไรก็ดี รายงานดังกล่าวพบว่า นโยบายและแผนที่มีอยู่ในประเทศไทย เช่น แผนแม่บทรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. 2558-2593 และแผนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติ ยังไม่มีมาตรการเพื่อสนับสนุนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนสภาพภูมิอากาศในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูง และยังขาดมาตรการเฉพาะเพื่อปกป้องเด็กจากผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม

ข้อเสนอแนะสำหรับรัฐบาลไทยในการกำหนดนโยบาย ที่ให้ความสำคัญกับเด็ก

ข้อเสนอแนะของยูนิเซฟ ประเทศไทย สำหรับรัฐบาลไทย

1. การเสริมสร้างความตระหนักรู้และความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศให้แก่เด็ก

- เด็กควรได้รับทราบเกี่ยวกับผลกระทบที่พวกเขาจะได้รับจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพื่อเตรียมตัวและมองหาหนทางที่จะบรรเทาผลกระทบดังกล่าว
- ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้นควรได้รับการบรรจุอยู่ในหลักสูตรการศึกษาทุกระดับ โดยในการทบทวนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรพิจารณาทบทวนวิชาที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเพื่อให้เกิดการส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและผลกระทบที่เกิดขึ้น

2. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานศึกษาและสถานพยาบาลที่รองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

- ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยเฉพาะน้ำท่วม อาจก่อความเสียหายอย่างมากต่ออาคารและทรัพย์สินของโรงเรียน ซึ่งส่งผลกระทบต่อการศึกษาของเด็ก ดังนั้น จึงควรมีการนำแผนที่แสดงพิกัดสัญญาณดาวเทียม (GPS) ของโรงเรียนมาใช้ร่วมกับแผนที่ความเสี่ยงต่อสภาพภูมิอากาศที่ถูกจัดทำภายใต้รายงานการประเมินผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความเชื่อมโยงของสิ่งแวดล้อมต่อเด็กในประเทศไทยเพื่อระบุโรงเรียนที่มีความเสี่ยงสูงต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้ประโยชน์ในการวางแผนและกำหนดมาตรการสนับสนุนให้โรงเรียนเหล่านั้นมีความยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
- ควรมีการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการก่อสร้างอาคารโรงเรียนในกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง
- การกำหนดที่ตั้งและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการก่อสร้างอาคารสถานพยาบาลควรมีการคำนึงถึงความเสี่ยงด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทั้งในปัจจุบันและอนาคต

3. การพัฒนาระบบเฝ้าระวังและเตือนภัยด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ให้ความสำคัญกับเด็ก

- ระบบเฝ้าระวังและเตือนภัยควรมีการเผยแพร่และการสื่อสารข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้ภาษาและช่องทางที่เหมาะสม เพื่อให้เด็กเข้าใจและเข้าถึงได้ง่าย และสามารถเตรียมตัวเพื่อลดความเสี่ยงที่จะเกิดการบาดเจ็บและการเสียชีวิต ระบบเฝ้าระวังและเตือนภัยที่ให้ความสำคัญกับเด็กควรมีการสื่อสารข้อความที่เข้าใจได้ง่ายและให้คำแนะนำที่ชัดเจนเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวหากเกิดภัยพิบัติหรือสภาพอากาศสุดโต่ง เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับแผนการอพยพในพื้นที่ เส้นทางอพยพ และสถานที่หลบภัย เป็นต้น
- เพื่อให้เด็กสามารถปฏิบัติตามคำแนะนำจากระบบเฝ้าระวังและเตือนภัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องให้เด็กมีส่วนร่วมในการฝึกซ้อมแผนฉุกเฉินเพื่อรองรับภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่ โดยครู สมาชิกในชุมชน และผู้ดูแลเด็ก ควรมีบทบาทในการดูแลเด็กเล็กในระหว่างการอพยพ

© UNICEF Thailand/2019/Preechapanich

ภูมิหลัง

เด็กมีความเปราะบางต่อภัยพิบัติต่าง ๆ เนื่องจากขนาดของร่างกายที่เล็กกว่า ระบบภูมิคุ้มกันที่อ่อนแอกว่า โดยเฉพาะในเด็กเล็กที่ยังมีพัฒนาการไม่สมวัยทางสติปัญญา และยังคงพึ่งพิงผู้ดูแลในด้านความปลอดภัย นอกจากนี้ ในด้านพฤติกรรม เด็กมักจะเล่นอยู่กลางแจ้ง ซึ่งทำให้เด็กเผชิญกับคลื่นความร้อนและมลพิษมากกว่าผู้ใหญ่

รายงานการประเมินผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมต่อเด็กในประเทศไทยแสดงให้เห็นว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ของไทยมีความเสี่ยงสูงต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยจังหวัดที่มีความเสี่ยงสูงสุด 10 อันดับแรก ในระยะสั้น (พ.ศ. 2559 – 2578) และในสถานการณ์จำลองความเข้มข้นของก๊าซเรือนกระจกที่ 4.5 (RCP4.5)¹ ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี นครราชสีมา ศรีสะเกษ นครศรีธรรมราช นราธิวาส สุรินทร์ สงขลา บุรีรัมย์ ขอนแก่น และสุราษฎร์ธานี ตามลำดับ

การวิเคราะห์การถดถอย (regression analysis) ในรายงานดังกล่าวเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างดัชนีความเสี่ยงต่อสภาพภูมิอากาศของเด็ก กับมาตรฐานความเป็นอยู่ของเด็กในมิติต่าง ๆ ภายใต้ดัชนีความยากจนหลายมิติของเด็ก (Child Multidimensional Poverty Index - MPI) ซึ่งประกอบด้วยสภาพที่อยู่อาศัย การมีทรัพย์สิน การมีบัญชีธนาคาร และการเข้าถึงน้ำดื่มสะอาด โดยรายงานดังกล่าวพบว่า การพัฒนาขีดความสามารถในการปรับตัวของครัวเรือนที่มีเด็กมีความสำคัญต่อการลดความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยครอบครัวที่มีที่อยู่อาศัยแข็งแรง ปลอดภัย มีทรัพย์สิน และเข้าถึงบัญชีธนาคารและน้ำประปา มีแนวโน้มจะมีขีดความสามารถในการปรับตัวสูงกว่าและมีความเสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่ำกว่า

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการเตรียมพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยปรากฏอยู่ในยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนแม่บทรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. 2558-2593 และแผนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติ อย่างไรก็ตาม นโยบายและแผนดังกล่าวยังขาดมาตรการเฉพาะที่จะบรรเทาความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในพื้นที่ที่มีความเสี่ยงสูง โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ และยังขาดมาตรการที่จะช่วยลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กในกลุ่มเปราะบางที่สุด

1 สถานการณ์จำลองความเข้มข้นของก๊าซเรือนกระจก (Representative Concentration Pathways - RCPs) เป็นการจำลองปริมาณก๊าซเรือนกระจกในชั้นบรรยากาศในสถานการณ์ต่าง ๆ ในศตวรรษที่ 21 (Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC), 2014) โดยสถานการณ์จำลองที่ 4.5 (RCP4.5) เป็นการจำลองปริมาณก๊าซเรือนกระจกในระดับกลางที่ความเข้มข้นของก๊าซเรือนกระจกในชั้นบรรยากาศเพิ่มขึ้นสูงสุดในปี 2583 และลดลงหลังจากนั้น

รายงานการประเมินผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมของเด็กในประเทศไทยแสดงให้เห็นช่องว่าง 3 ประการ ในนโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ได้แก่

- I. ยังขาดมาตรการเฉพาะเพื่อปกป้องเด็กจากผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม
- II. ยังขาดแผนและมาตรการเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะในจังหวัดที่มีความเสี่ยงสูง
- III. ยังขาดการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

รายงานฉบับนี้เสนอแนะแนวทางทั้งในลักษณะจากบนลงล่าง (top-down) และจากล่างขึ้นบน (bottom-up) เพื่อปิดช่องว่างข้างต้น โดยเน้นการประสานงานและการบูรณาการการดำเนินการด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

แนวทางจากบนลงล่าง: หน่วยงานซึ่งรับผิดชอบการกำหนดนโยบายด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อมควรให้ความสำคัญกับเวทีที่เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมให้นโยบายและแผนต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับเด็ก โดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควรนำข้อเสนอแนะในรายงานการประเมินผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมต่อเด็กในประเทศไทยไปใช้ประกอบการทบทวนแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เช่น แผนแม่บทรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. 2558-2593 และแผนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติ และควรสื่อสารให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรับทราบและดำเนินการ

แนวทางจากล่างขึ้นบน: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์กรบริหารส่วนตำบล ควรมีบทบาทในการจัดให้มีเวทีเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำ การบริหารจัดการ การออกแบบ และการดำเนินการตามแผนการปรับตัวและบรรเทาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระดับท้องถิ่น โดยสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอาจให้การสนับสนุนทางวิชาการแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการวิเคราะห์ข้อมูลความเสี่ยงด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการจัดทำข้อเสนอแนะเพื่อบรรเทาความเสี่ยงดังกล่าว และสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดมีบทบาทในการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในระดับจังหวัด รวมทั้งช่วยคัดเลือกเด็กและเยาวชนที่เป็นผู้แทนกลุ่มต่าง ๆ ที่หลากหลายในแต่ละพื้นที่ให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเชิงนโยบาย เพื่อเป็นหลักประกันว่าสิทธิและผลประโยชน์ของเด็กจะได้รับการคำนึงถึงและการปกป้อง

อ่านเพิ่มเติม

Thailand Development Research Institute and UNICEF (2022). *Impact Assessment of Climate Change and Environmental Degradation on Children in Thailand*. เข้าถึงได้ที่ <https://uni.cf/3ma75BR>

เกี่ยวกับเอกสารฉบับนี้

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยเป็นสถาบันวิจัยนโยบายสาธารณะที่ให้บริการทางวิชาการแก่หน่วยงานต่าง ๆ ในการจัดทำนโยบายเพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยในระยะยาว เอกสารฉบับนี้เป็นการสรุปผลการศึกษาในรายงาน *Impact Assessment of Climate Change and Environmental Degradation on Children in Thailand* ซึ่งยูนิเซฟและสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยร่วมกันดำเนินการศึกษาระหว่างเดือนธันวาคม 2564-พฤศจิกายน 2565

ข้อมูลติดต่อ

องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย
19 ถนนพระอาทิตย์
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร
10200

โทรศัพท์: +66 2 356 9499
โทรสาร: +66 2 281 6032
อีเมล: thailandao@unicef.org